

ben jelent meg először. Amikor a végére ért, egy kis jegyzetet szúrt alája s ebből megtudjuk, milyen egyéni módon hozta világra műveit.

»Ez a regény: Rózsa Sándor a **10**-vát ugratja, két hét múlva, június 3-án a könyvnapon megjelenik könyvalakban, az Athenaeum kiadásában. A könyvben benne van ennek a regénynek a teljes szövege 366 oldalon. Amit itt leközöltem a Kelet Népeben, csak részlete, alaprajza, vázlata az egésznek. Hálás vagyok a Kelet Népe közönségének, hogy elkísértek ezen az úton és így segítségemre voltak belső vívódásaimban. Mert nekem, míg egy regényem elkészül, az együttal az életem ugyanakkor lefolyó szakasza. Aki ezekben az első közleményekben együtt van velem, legtöbbször valami mást kap, mint amit a könyv ad aztán neki. A legtöbb könyvem felével vagy talán még többel hosszabb, mint az első közlésben volt. De aki első közlésekor olvasta, az valami olyanban részesült, amit a könyv már nem adhat meg. A könyv azt az igényt jelenti be, hogy: ime itt van valami, készen, bezárva ennek a kötött fedélnek a kalitkájába. Zárt világ, ehhez semmi hozzá nem jöhet többé. Foglalkozz vele, mint valamivel, ami oly készen van, mint a megteremtett élet. De aki a folytatásokon keresztül nem vesztett szem elől, az tanúja kicsit a teremtés folyamatának. Éppen azért csak a hívek és hívők képesek erre az önfeláldozó munkára. Én tudom, hogy nekem azok a szívbeli jóbarátaim, akik napról-napra, vagy hétről-hétre, sőt hónapról-hónapra képesek kísérsni azon az úton, ahol magam is tapogatva, várakozva s elrévülten megyek a sugallat után, mely diktál egy regényt. Ezzel a regénnyel a Rózsa Sándor ügyem még nincs befejezve. Még két kötet van hátra, gondolom. Egyikben meg akarom írni a jobbágyszabadítás esetét, ami

úgy folyt le, hogy még Rózsa Sándor is összehúzta a szemöldökét, — a másokban pedig a rosszul sikerült népeletet a nehéz időkben, amikor Rózsa Sándor tött igazságot.»

Nagy művének második részét még megírta, de a harmadikra már nem kerülhetett sor, mert meghalt. Pedig biztos, hogy a befejezés fortissimóját erre tartogatta. Szóval, ez volt a hatyúdala.

Utolsó alkotását a kritika nem fogadta azzal a zavartalan örömmel, ahogyan ez a páratlanul eredeti mű megérdemelte volna. Hiányolták benne a regényszerűség bonyodalmaival. Mert az ő meséje csak annyiban volt fordultatos, amennyire az élet maga is az. Kifogásolták szerkezeti gyengeségeit s nem látták meg, hogy olyan ez a mű, mint egy méreteiben is hatalmas ballada, melyet népi mithoszunk és a magyar népdal-kincs fel-felcsilllogó gyöngyszemei tesznek ragyogóvá.

Ígazi méltatásához még nincs is meg a kellő távlatunk; ez már az utókor feladata lesz.

Herceg János

LŐRINC PÉTER:

HÉTKÖZNAPOK

Testvérísé-Egység kiadás

Egy több mint harmincesztendő írói mult ismét új állomásához érkezett — versek, novellák, tanulmányok, fordítások és sok-sok más önönmagát kitaró kísérlet után, Lőrinc Péter regényt írt ötven esztendejéről, az életéről, amelyben benne van millió más élet és millió más halál.

Lőrinc Péter regénye — érdekes írásmű. Érdekes, mert érdekesek az események, amelyek keretezik és mert érdekes ember az író, aki egy kicsit ismét levetkőzik az ol-

vasó előtt — nem bátran, a mezítelenség természetes hivalkodásával, de a kabátját mindenestre leveszi és talán kigombolja az ingét is, és még az is megérződik, hogy az író kissé szegényleni, hogy az inge nincsen frissen vásárolva...

Történelmi regény, de lírai történelem; őszinte írás és mégsem egészen őszinte; realista regénynek készült, de a hőse innen, vagy túl van a realitáson: érdekes írás.

Az első világháborúról tömérdek regényt olvastunk, köztük igazi remekműveket is, s bár azóta végigvéreztük a második világégést, még mindig új, még mindig érthetetlen a probléma: millió és millió valójában rendes és félszeg és gyáva kisember, miért rohan a másik millió és milliónak késsel és puskával és ágyúval, hogyan lesz gyilkos belőlem és belőled, ó olvasó...

Hát ezért is érdekes az első világháborúnak ez az új dokumentuma, amely — bár történelemtanár írta és ez is érezhető Lőrinc Péter »Hétköznapiok«-jában — még csak nem is dokumentum és hiába mozognak benne ezrek és százezrek, csak egyetlen egy ember története: az íróé, aki titkolódzva is, akaratlanul is, leleplezi önmagát és szándéka ellenére is a maga emberi mezítelenségében jelenik meg az olvasó előtt. Igen, a toll sokszor, ez esetben is, erősebb volt a szándéknál.

Külön érdekessége a könyvnek, hogy itt játszódik le Vajdaságban, Ferenc József szerbjei és magyarjai, majd Péter és Sándor királyok szerbjei és magyarjai között (a magyarok között igen sok a kisvárosi zsidó kispolgár, kár, hogy az olvasónak magának kell ezt kitalálnia) és az író — bár ezt sem teljes bátorsággal — hozzányúl, a határszéli kérdések rengetegében, a nemzeti-ségi kérdéshez, és ahhoz a másik problémához is: különböző emberek hogyan változnak át kisebbségiből többségivé és viszont.

Egy gondolkodó, kutató és bizonytalan ember beleesett az életbe, a világtörténelembe, a szocializmusba — és viszi magával az ár, ez a regény. Közben harcol is (de nem nagyon), közben szeret is (de nem nagyon), és él is és azt sem nagyon. Ami az emberben, az íróban még, nem tisztázódott, még nem egészen világos, az tisztázatlan és homályos maradt a regényben is, de az életet sem látjuk mindig tisztának és világosnak. Úgy érezzük: önvallomás ez a regény, beszámoló egy életről — de olyan önvallomás, olyan beszámoló, amely egy elképzelt bíróság előtt hangzott el és mindent azért nem modtunk el a tekintetes bíróságnak, vagy legalább is nem mindent úgy, ahogy történt.

A vajdasági magyar könyvkiadásnak nagy sikere Lőrinc Péter közel ötszázoldalas regénye. Vajdasági író számára elképzelhetetlen volt ilyen terjedelmes írással megjelenni olvasói előtt. S ha — talán — csak kiinduló állomása is regényirodalmunknak, a nagy út, a sok-sok ragyogó állomás ígérését rejti magában.

Engem — nagyon érdekelt ez a könyv, szívesen olvastam.

Gál László

MAJTÉNYI MIHÁLY:

ÉLŐ VÍZ

Testveriség-Egység kiadás

A töröknek takarodót fújtak, de csak az urak szabadultak meg attól, hogy kettőt uraljanak, a bécsi császárt is, a török szultánt is. A jobbággal még a töröknél is kegyetlenebbé váltak az urak, nekik nem volt haza a felszabadított ország és keserves sorsuk elől még a telkes jobbágyok is inkább a lápos, mocsaras senkiföldjére menekültek,